

voz i sl. u ime jedinstva jezika, jer su to opravdane leksičke dvojnosti u našem književnom jeziku. Svaki je pisac slobodan u odabiranju riječi i nitko dobronamjeran i ne želi da ga u tom sputava. A što se tvrdi, da je narodni jezik Srba, Hrvata i Crnogoraca jedan jezik, to nije nikakva novost i nikakva prolazna parola, nego je to naučna istina, koju su spoznali i naučavali naši velikani već u 19. stoljeću. Ljudevit Gaj, Vuk Stefanović Karadžić, Adolfo Veber, Đuro Daničić, Vatroslav Jagić, Stojan Novaković, Tomo Maretić, Ivan Broz, svi su oni sljedbenici te misli, koju je Ljudevit Gaj u svojem »Proglasu« u prosincu 1835. izrazio još šire nego mi danas: »U Ilirii može samo jedan jezik pravi književni biti, njega netražmo u jednom mjestu, ili u jednoj državi, nego u čeloj velikoj Ilirii.« A Ilirija mu je bila čitav Slavenski jug. Misao o jedinstvu jezika hrvatskog ili srpskog usvojili su i lingvisti i književnici 20. stoljeća, od kojih ću spomenuti samo najznačajnije: Dragutin Boranić, Aleksandar Belić, Stjepan Ivšić, Jovan Skerlić, Antun Gustav Matoš, Antun Barac, Ivo Andrić, Miroslav Krleža. No jedinstvo jezika ne znači šablonu i ukalupljivanje, nego bogatstvo i sveobuhvatnost.

U tom smislu treba shvatiti i nacrt novog, zajedničkog pravopisa, o kojem će još reći svoju kritiku ne samo književna i naučna društva i ustanove, nego i pojedinci, i to prije nego bude usvojen i objavljen. Ali pojava njegova bit će važan datum u razvoju književnog jezika Hrvata, Srba i Crnogoraca. Ona proistječe iz pravilnog shvaćanja ideje bratstva i jedinstva naših naroda, te i jača tu ideju. Pojedina rješenja, pa i dvostrukosti, prestaju biti samo hrvatska ili samo srpska, ona postaju i hrvatska i srpska, postaju naša zajednička rješenja, kao što nam je zajednički i život u našoj socijalističkoj Jugoslaviji.

PISANJE TUĐIH IMENA

Josip Hamm

Ima pitanja, o kojima se može dugo i opširno raspravljati, a da se na kraju ne dođe do zaključka, koji bi predstavljao neko makar privremeno, zajedničko rješenje. U nauci to su obično pitanja, kod kojih se oni, koji sudjeluju u raspravljanju, zadržavaju na pojavnim oblicima, koje je kadšto zaista vrlo teško svesti na zajednički nazivnik. A takvih je pitanja i takvih pokušaja svagdje, u svakoj nauci, pa tako i u nauci o jeziku i u pravopisu, koji doduše za sebe još ne predstavlja nauku, ali njegove postavke ipak odražavaju i visinu, koju je dosegla teoretska nauka o jeziku u narodu i u vremenu, za koje je pravopis sastavljen. Da je tako, vidjet će se iz daljega raspravljanja, kojemu sam za predmet uzeo pisanje stranih (tuđih) imena (uglavnom prezimena).

O tome sam već prije pet godina napisao kraći članak,¹ u kojem sam pokušao objasniti, da se kod dvojakog pisanja tuđih imena ne radi ni o fonetici, ni o etimologiji, nego o *transkripciji* (kada se imena prenose u naše pismo onim glasovima i slovima, koji su im u našem sistemu najbliži) i o *transliteraciji* (kada se svaki posebni znak u jednom pismu piše posebnim znakom u drugom pismu). Ondje je rečeno također, da je za primjenu jednoga ili drugoga načina pisanja mjerodavna *vrsta pisma*, iz kojega se imena prenose, pa ako je to pismo druge vrste, ona se transkribiraju, a ako je pismo iste vrste, ona se transliteriraju. Kao primjer moglo bi se uzeti Belićevo pisanje Бакунин² (čit. Bakunjin) i, na pr., u ćirilici Гете, koje bismo mi u latinici pisali tako, da bismo prvo napisali *Bakunjin*, a drugo *Goethe* (t. j. rusko bismo ime transkribirali, a latiničko (u ovom slučaju njemačko) bismo transliterirali, dok je kod onih, koji se služe ćirilicom, obrnuto, oni latinička imena transkribiraju, a ona, koja su pisana ćirilicom, mogu — kao što se vidi — i transliterirati). Odatle je poslije Drugoga svjetskoga rata zajedno s društvenim promjenama, do kojih je došlo u našoj zemlji, kod nas iskrsao jedan nov problem, koji je poprimio dosta široke razmjere. Počela su se i u latinici »fonetski« pisati tuđa imena, i to ne samo u dnevnoj štampi, nego i u beletristici, u školskim i u naučnim knjigama — jednom riječju svagdje. Kao razlog obično se navodilo, da je tako »lakše«, da je to našem narodu »pristupačnije«, »za široki krug čitalaca mnogo jednostavnije i svakako praktičnije« i t. d., i t. d., i da, napokon, nema smisla, da se u tome jedni od drugih razlikujemo, t. j. da jedni mogu pisati ono, što je »lakše«, a drugi da moraju pisati ono, što je »teže«. — Tako se mislilo u vrijeme rata i odmah poslije rata, pa — malo to, što se ubrzano radilo na osvještavanju širokih masa, a malo i kadrovi, od kojih mnogi nisu imali mogućnosti da polaze škole i da nauče, kako se neka od tih imena pišu, učinilo je, da se pošlo linijom manjega otpora i da se i u javnosti počelo »fonetski« pisati sve i sva, i svoje i tuđe. Otprilike onako, kao što sam jednom u Prištini imao priliku vidjeti, kako su učenici francusko predavanje svoje nastavnice pisali u svoje bilježnice francuskim jezikom, ali »fonetski« (ćirilicom).

Tako je došlo do toga, da su se u našoj prijevodnoj književnosti stala javljati neka čudna imena, koja su se pisala na nekoliko načina, a tako je bilo i u školskim knjigama, u kojima se *Chicago* pisalo i *Šikago*, i *Čikago*, i *Šikego*, i *Čikego* i što ti ja znam kako — sve samo zato, da čitaocu bude »lakše«, da se ne muči sa stranim ortografijama, a da ipak dođe do toga, da ta imena izgovara skoro, skoro onako, kako se izgovaraju u jeziku, iz kojega su uzeta. A je li to baš tako potrebno, i komu i zašto, ja ne znam. Nedavno sam slušao uglednog marksističkog filozofa

¹ »Jezik« god. I (1952-53), str. 29.-31.

² Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika, Beograd 1950-1952, str. 114.

Lefèbvra, koji je u predavanju o marksističkoj etici ime (bolje reći, nadimak) Leonarda da Vinciја redovno izgovarao *de Uensī*, dakle onako, kako bi ga Francuz po svojem čitao, pa ga zato ipak nitko nije smatrao ni nekulturnim ni nezalicom: svi su znali, na koga se to odnosilo, i to je za pravilno razumijevanje bilo sasvim dosta. Ili, uzmimo drugi primjer. Nedavno je dao ostavku na položaju predsjednika vlade g. Anthony Eden. Svi znaju, da *Eden* treba čitati *Idn*, no mnogi pritom nije ni mislio na to, da se i jedan Jack Londonov junak zove *Martin Eden*, pa da bi i toga *Edena* trebalo čitati *Idn*. Mi smo ga svi čitali i doživljavali kao *Edena*, i pratili smo s interesom njegov životni put, sve dok ga zauvijek nisu poklopili valovi. Je li naše doživljavanje zato, što nismo znali, da *Eden* treba čitati *Idn*, bilo slabije ili manje autentično od onoga, koje su imali oni, koji su to znali? — Nije. Izgovorne vrijednosti imena uopće mogu biti sasvim nevažne za onoga, tko ih čita za sebe: važne — relativno važne — one postaju tek tada, kada o tim imenima želimo s nekim ili *pred* nekim govoriti. Tek tada stupa u akciju govorni aparat, kojim kod onih, kojima govorimo, izazivamo određene asocijacije (ime → nosilac imena) — i tada najradije posežemo za izvornim čitanjem, računajući nekako s time, da će ono za najveći broj ljudi biti zajedničko.

Da bi se to bolje razjasnilo na pravopisu, treba malo posegnuti u njegovu prošlost.

Pravopis u toku svojega razvitka obično prolazi kroz dvije faze, jednu početnu, kada se narod, kojemu je on potreban, tek počinje opismenjivati i kada velik, najveći dio naroda još ne osjeća potrebe za knjigom i za čitanjem. Druga faza počinje onda, kada pisana riječ postaje nasušna potreba, kada se u narodu mnogo čita, kada se očima »guta« ono, što je napisano. U prvoj fazi se jezik unosi u književnost onakav, kakav se govori (pravilo »piši, kako govoriš, a čitaj, kako vidiš, da je napisano«), u drugoj taj jezik može imati i elemenata, koji se udaljuju od živog, svakodnevnog govora onih, koji se tim jezikom u književnosti služe. Sâm način pisanja također je u početku *redovno* fonetski — bez obzira na to, da li se za svaki glas uzimlje po jedan grafem, ili se neki glasovi pišu i sa dva i sa tri grafema. Hoće li naše š Englez pisati *sh*, Francuz *ch*, Poljak *sz*, Madžar *s*, a Nijemac *sch*, ili hoće li naše č Englez pisati *ch*, Francuz *tch*, Poljak *cz*, Madžar *cs*, a Nijemac *tsch* — to na stvari ništa ne mijenja, jer će svakomu biti jasno, da ta slova na određenom mjestu u njegovu pravopisu označuju samo š ili č i ništa drugo. Razlika je samo u tome, što će se jedan za njihovo obilježavanje služiti jednostavnijim, a drugi složenijim sredstvima: fonetska osnova i živi govor u književnom jeziku i kod jednih i kod drugih ostaju isti. Međutim značajno je za razvitak pravopisa, da se čitanje i pisanje u njemu isključivo vežu za izgovor *samo u prvoj fazi* i da se u drugoj fazi čitanje pomalo oslobađa od zahtjeva, koje pisanje nameće izgovor.

Arthur Schopenhauer je prigovarao našem glasovnom (fonografskom) pismu, što vidni znak (napisanu riječ) tek stramputicom — preko slušnoga znaka (preko glasova) — privodi intelektu onoga, koji riječ čita.³ Tu kao da mu je pred očima lebdjelo ono razdoblje, kada je *čitati* još značilo *pribražati, brati* (i u njem. *lesen* znači *čitati i brati*) i kada se čitalo tako, da se micalo usnama (kao što su to činile različne bigotke od XII. stoljeća do danas). Na jednom daljem, poodmaklom stupnju međutim riječi, pa i grupe riječi, postaju simboli, neke vrste ideogrami nalik na japansko kana-pismo, koji svojom cjelinom i svojim determinativima *vidne znakove* (ispisane riječi) neposredno privode intelektu onoga, tko ih »čita«. Ova aperceptivna razlika, tako bitna i tako duboka, dovodi, prirodno, i do razlika u tome, kako treba organizirati znakove, koji se na ovaj vidni način privode intelektu. Naslijeđene glasovne osnove ostaju, ali se u njima, kada god to strukturni razlozi i razlozi neposrednije apercepcije traže, izdižu morfološki (i semantički) elementi, koji se inače često u izgovoru gube ili mijenjaju prema glasovima, koji se nalaze u njihovoj neposrednoj blizini.

Ova se pojava, dobro poznata u književnostima s duljom tradicijom, u posljednje vrijeme (ne bez teškoća i bez umjetnih zapreka) javlja i pomalo širi i kod nas. Dok su se prije od jednakih suglasnika jedno uz drugo smjela pisati samo dva *j* (*najjači, najjezgrovitiji*), sada se (već po novom pravopisu) bez kontrahiranja smije pisati i *nuzzarada*, i *desettonski*, i *poddijalekat*. Oni, koji su do sada pisali *pretsjednik, voćstvo, šumadiski*, pisat će od sada *predsjednik, vođstvo, šumadijski*, kao što će pisati i *subpolaran*, i *Edhem*, i *Kadžić*, i od *Zabrdac* gen. jednine *Zabrdca*, iako se sve to protivi fonetskom principu, kako se on do nedavna kod nas shvaćao.

No to ima svoje dublje, lingvističke razloge, i kao što nas napredak na ekonomskom i na društvenom polju vuče naprijed, tako je prirodno, da ni u pravopisu ne možemo vječno ostati ondje, gdje smo bili u vrijeme Vuka Karadžića. Ono je za zajedničku književnost bio početak, i Vuku treba odati priznanje za to, što nije kod toga zastao, nego je odmah odlučno krenuo naprijed i u književnom jeziku i u pravopisu. U književnom jeziku uveo je pisanje i izgovaranje suglasnika *h* svagdje, gdje mu je po etimologiji mjesto, premda toga glasa nije bilo u njegovu govoru, a u pravopisu uveo je pisanje *gospodski, gradski, bratski*, ma da je znao, da to nije fonetski, i ma da je »čatio u knjigama, što su pisali prosti Srblji, koji nijesu čuli za etimologiju, i *gospodski, i gospočki, i gospodski*« (Srp. rječnik 1818, str. XXX—XXXI), a i stari bosanski pisci pisali su i *gospočki, i gracki, i bracki*, a Poljaci i dandanas pišu *bracki* (za *bratski*, ali *grodzki* za *gradski*). To je međutim (uz složenice tipa *podsiriti, odsvakle, odslužiti*) u Vuka bio početak, poslije kojega je razvitak sâm od sebe tekao dalje. Onako, kako je Vuka iz morfoloških razloga (iz razloga

³ Über Sprache und Worte (u zbirci Parerga und Paralipomena).

morfološke i semantičke jasnoće) smetalo da piše *gospocki, gracki, bracki*, pa je radije pisao *gospodski, gradski, bratski*, tako je nas već u XIX. vijeku smetalo ono *šč*, u *zepšće, plešće, pašće*, pa smo radije pisali, a i danas radije pišemo, *zēpst će, plest će, past će*. Tako je i s onim *z* u *zdesna* (pril.), kojemu kojekako izbjegavamo, pa pišemo sad *s desna*, sad *s desne strane*, samo da ne moramo napisati *zdesna*. Pita se: zašto? Zašto nas to tako smeta, premda znamo, da sve te skupove *zaista* tako izgovaramo? — Odgovor je jednostavan: smeta nas, jer nam se to pisanje *z* i *šč* u takvim slučajevima čini kao pretjerano unošenje govornih elemenata u pisani jezik, jer nas ono sili, da se s jednoga područja prebacujemo na drugo, da od optičkih signala prelazimo na auditivne i sa auditivnih opet natrag na optičke. A jedni i drugi su među sobom vrlo različiti. Rečenicu *Sad će iz kuće s drvima izgovaramo sūće iskućē zdřvima*, pa opet je tako ne ćemo napisati, jer nam izvorni, nesažeti i nefonetizirani oblici u danom slučaju *više* kazuju od fonetiziranih.

Na toj osnovi bit će nam također jasnija potreba izvornog pisanja tuđih imena u našem pravopisu.

Ponajprije, kada se što čita za sebe (na pr. kada tko čita kakav roman ili kakvu pripovijest), obično uopće nema potrebe da se uz vidni znak meće također nekakav njegov slušni ili izgovorni korelat.* Ime je (obično izmišljeno) samo simbol, onako, kao što je u matematici simbol *x*, a hoću li ja *x* čitati *iks* ili *eks* ili *ks*, to je za nj, za njegovu vrijednost i za njegov sadržaj, sasvim sporedno, jednako kao što je za naslovnog junaka u Londonovu romanu »Martin Eden« sporedno, hoću li ga čitati *Idn* ili *Eden*. Ali nije sporedno, kako ću ja ta imena *pisati*, jer jedno je *Pajo*, koji može biti i Srbin i Hrvat, drugo je *Payot* (koji se fonetizirano također piše *Pajo*), jedno *Jagodić* (Hrvat), drugo *Jagodič* (Slovenac), treće *Jagoditsch*, koji može biti Austrijanac, jedno *Žid*, drugo *Gide* (koji se također fonetizirano piše *Žid*, a ne mora biti Židov), jedno *München* (grad), drugo *Minnchen* (ž. ime, a oba se fonetizirano pišu *Minhen*), jedno kir *Dima*, drugo poznati francuski pisac *Alexandre Dumas* (otac ili sin, a piše se fonetizirano također *Dima*). Osim toga, i akcenatski i kvantitativni su odnosi među ovakvim riječima često različiti, a sve se to kod fonetiziranog pisanja ne vidi i ne osjeća (u *Pajo* je dugi uzlazni naglasak na *a*, u *Payot* je dugi silazni naglasak na *o*, u *Žid* i u *Dima* je kratki silazni naglasak na *i*, u *Gide* je dugi silazni naglasak na *i*, a u *Dumas* na *a*, i t. d.). Istina, nije lako znati, kako se sva ta imena čitaju, ako se pišu onako, kako se pišu u književnosti, iz koje su uzeta, no ona običnija, ona, koja se češće čuju i upotrebljavaju — kao što

* Ako se uz imena daje izgovor, bolje je to učiniti na posebnom prilogu, u obliku indeksa, gdje se mogu navesti sva imena, koja se u romanu susreću, ili se mogu dati ispod teksta (na pr. u kraćim člancima ili pripovijestima).

su *Baudelaire, Bourdelle, Puccini, Mascagni, Shakespeare, Byron, Hemingway, Faulkner, Goethe, Heinè, Mickiewicz, Sienkiewicz, Goya* — obično se nauče u školi, a imena istaknutijih političara čuju se preko radija. Napokon, ako se koje takvo ime za neko vrijeme i ne izgovara sasvim točno, ne će od toga biti velike štete: mnogi političari ionako već za kratko vrijeme iščezavaju s pozornice, na koju su se popeli, pa što da im se onda pamte imena? — A mnoga pravila za čitanje tuđih riječi nauče se sama od sebe. Nema te evropske abecede, koja ime *Pineau* ne bi mogla napisati »fonetski« (Pino), pa ipak se to ne čini, jer svatko preko ostalih francuskih imena obično nauči, da *au* i *eau* u francuskom treba čitati kao *o*.

U Pravopisnoj komisiji iznesen je nedavno prijedlog,⁴ da se u naučnim djelima, udžbenicima srednjih i visokih škola i u sličnim knjigama, kada je tekst pisan ćirilicom, *obavezno* uz ime, kada se ono prvi put javlja, daje i njegovo izvorno pisanje, a kada je tekst pisan latinicom, da se latinička imena daju izvorno, ali da se pri prvom navođenju (u zagradama) doda također, kako se ona približno izgovaraju. Pitanje je, je li to u praksi provedivo.⁵ U školskim knjigama i priručnicima, koji služe pouci i općem obrazovanju, to još može biti na mjestu, ali u naučnim djelima? — Ima li smisla u raspravama o teorijama kvanta, ili o nuklearnoj fizici, ili o matematskoj lingvistici, ili o eksperimentalnoj fonetici tražiti, da se kraj svakoga imena, kada se ono prvi put spominje, u zagrade meće, kako se ono približno izgovara — i to onako uprošćeno, sa svega 5 samoglasnika i 25 suglasnika? — A i kakva je korist čitaocu romana od toga, ako mu se na 16. ili na 27. strani — uz nepotrebno odvrćanje pažnje od teksta — daje tumač, kako se neko ime čita, ako će on to ime opet sresti tek na 93. ili na 326. strani? Hoće li on znati, gdje se taj tumač nalazi? — A osim toga ima i tehnička teškoća: treba kidati slog, ostavljati (na pr. u ćirilici) mjesto za latinička imena, mijenjati stroj, i t. d. Sve to čini, da sa skepsom treba gledati na efikasnost takvoga rješenja (koje uostalom još i nije nikakvo definitivno rješenje). Dvojstvo bi moglo ostati u školskim knjigama i priručnicima, no u naučnim djelima, u prijevodnoj književnosti i u novinama i časopisima, koji izlaze latinicom, trebalo bi zadržati izvorno pisanje. Pritom bi kod novina trebalo samo tražiti, da dopisnici iz inozemstva u svojim dopisima imena pišu onako, kako se pišu u lokalnoj štampi zemlje, u kojoj se nalaze, i da Tanjug i Jugopress u svojim vijestima prenose ove izvorne oblike. Za unutrašnju potrebu, s obzirom na štampu, koja izlazi ćirilicom, oni bi mogli davati i jedno i drugo pisanje.

Ukratko, s dosadašnjim »uprošćavanjem« i »prilagođivanjem« ne ćemo daleko doći. Činjenica je naimè, da se takva »prilagođena« imena u ustima

⁴ O tome je nedavno pisao i M. Stevanović, vidi »Borbu« od 13. I. 1957., str. 6.

⁵ Ni »Vjesnik u srijedu«, koji je to prvi počeo provoditi, nekako nije dosljedan, pa kada mu dojadi to sjeckanje teksta zagradama, ostavlja imena i nazive bez fonetskog »tumača«.

čitalaca i spikera u radio-stanicama, koji u njima gledaju napola domaće riječi, akcenatski i izvorno dalje »prilagođuju« i da se upravo zbog toga svojeg oblika tek vrlo polagano i vrlo usporeno izdižu do pravog, pravilnog izvornog izgovora. Američki ministar *Dulles* bio je dugo godina *Dals* i tek je nedavno postao *Dales*. *Pineaua* i danas u beogradskom radiju čitaju *Pino*, a Nijemci uzalud pišu *Bonn* sa dva *n*, da tako naznače, da je ono *o* kratko, kada je to spikeru u spomenutom radiju redovno dugi slog (s dugim akcentom: *Bôn*, u *Bónu*, *bónska vlada*). U vijestima u 22 sata može se čuti i hiperkorektno *Dizldorf* (za *Düsseldorf*, valjda asocijacija s diesel-motorima), i *Gornji Šljönsk* (za polj. *Šlašsk*, *Šlonsk*). Novi predsjednik britanske vlade bio je još prije tri dana *Mäkmilan*, sinoć je već bio *Mäkmilen*, a nastavi li tako, bit će valjda doskora *Məkmilen* (s brzim akcentom na prvom slogu) i na kraju *Məkmilen* (kako bi ga zapravo trebalo zvati).

Nisu tu krivi spikeri: krivo je to, što im imena daju u takvom fonetiziranom (i to kadšto netočno fonetiziranom) obliku, pa ne znaju, što pred sobom imaju i kako to treba čitati. Uvjeren sam naime, da oni *Bonn* — da ga ovako vide napisana — ne bi čitali *Bôn*, niti *Düsseldorf* — *Dízldorf*, kao što na pr. *Burns* čitaju pravilno *Börns*, a *Körner* — *Körner*. A kada se jedno i drugo pisanje — i ono izvorno, i ono fonetizirano — pomiješa, onda naravno može doći do toga, da se i poneko izvorno napisano ime čita »fonski« (tako na pr. *Höad* za austrijskog igrača tenisa, ili u *grádu Láhore*, ovako, s ovim akcentom, u vijestima 27. XII. 1956.).

Na kraju mogao bih uzgred spomenuti još nešto, što doduše nema veze ni s filologijom, ni s lingvistikom, a ipak bi dobro bilo da se zna. Prema *Zakonu o ličnim imenima*, koji je donijela Narodna skupština FNRJ i koji je i danas na snazi, svaki je »strani državljanin, koji živi na području Federativne Narodne Republike Jugoslavije, dužan da se naziva i služi imenom, koje je dobio po propisima svoje zemlje« (čl. 4, I), a i od naših državljana, ako se netko na pr. zove *Fischer*, pa bi želio, da se piše ili da ga drugi pišu *Fišer*, dužan je upravnim vlastima podnijeti obrazloženu i propisno taksiranu molbu i čekati, da tu molbu riješi Sekretarijat za unutrašnje poslove. Zato, da se *Fischer*, koji može biti pisac ili uopće javni ili naučni radnik, smije pisati *Fišer*.

Prema tome i kod nas, kao i drugdje u svijetu, postoje pozitivni propisi, kojima se uređuje, kako takva imena treba pisati. Kako će se ona čitati i kako će se pisati, kada se iz latinice prenose u ćirilicu, to je druga stvar, i u to zakonodavac nije ulazio.

O VIDU DEFEKTIVNOGA GLAGOLA *VELIM*

Miroslav Kravar

Tko dulje vremena boravi u Zagrebu, može kad mu drago opaziti, kako se ovdje — kao i uopće na kajkavskom području — glagol *velim* susreće u govoru domaćih ljudi, kad govore ili nastoje govoriti književno, u nekim upotrebama, u kojima ga rođeni štokavci nikada ne govore. Tako se ovdje može čuti: *Nitko ništa ne će da veli* —, *Hodi, da ti nešto velim* —, *Doći ću, ako mi veliš kada* —, i t. d. Ta sintaktička osobina prelazi više puta i u govor doseljenih štokavaca.

Nastaje pitanje: kako da se objasni ta štokavskom uhu tuđa i neobična upotreba toga glagola?

Naši rječnici označuju glagol *velim* (odnosno *velju*) kao defektivan. Tako u Vuka (s. v. *velim*), a onda i u Broz-Ivekovića (s. v. *velju*), čitamo, da taj glagol ima samo dva oblika, prezent i imperfekt. Ti su podaci — s obzirom na potvrde, što ih nalazimo u građi za Akademijin rječnik, — relativne vrijednosti, jer naš glagol ima u današnjem jeziku manje oblika nego u starijem, a osim toga nisu ni sasvim točni, jer se glagol danas ne govori samo u prezentu i imperfektu, nego i u gerundu sadašnjem.¹ Oblici: *velim*, *-iš...*, *veleći* i *veljah*, *-aše...* nisu ni rijetki ni neobični.²

Odatle vidimo, da je za današnji jezik karakteristično, da se glagol *velim* susreće još samo u tri oblika prezentske osnove, dok se čitava infinitivna osnova, zajedno sa samim infinitivom, izgubila.

Rječnici daju još jedan važan podatak o našem glagolu. U građi za ARj. kaže se, da je on perfektivan i imperfektivan, a VRj. i BIRj. ne određuju ga s obzirom na vid, što bi se također moglo uzeti kao dokaz, da ga smatraju »dvovidskim« (bolje reći: vidski neutralnim). Ta je oznaka opet samo historijski točna, jer je glagol zaista bio takav.³ O tome govore i primjeri iz starijega jezika sabrani u građi za ARj. Ali očito je, da u današnjem jeziku nema njegovu perfektivnom vidu ni traga: rođeni ga štokavci govore danas samo imperfektivno. S toga je razloga i sačuvao samo one oblike prezentske osnove, koji znače radnju u vršenju *par excellence*: prezent (u prvom redu za pravu sadašnjost), gerund sadašnji i imperfekt. To i jesu upravo ona tri oblika, u kojima se javljaju samo imperfektivni

¹ Isp. T. Maretić, Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika², 1931., str. 246., gdje se za gerund sadašnji kaže: »po svoj prilici«.

² Obilje primjera iz novijega jezika ima već u građi za ARj.; rjeđi je, dakako, samo imperfekt.

³ Takav je, na primjer, u ruskom još i danas (u značenju »zapovijedati« ili »zapovjediti«); isp. D. N. Ušakov, 'Tolkovyj slovar' ruskogo jazyka, 1935—1940, s. v. *velet'*, gdje ima primjera za oba vida.